

A kazincbarcikai Don Bosco Szakiskola

A Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Középiskola és Kollégium 1993-ban kezdte meg működését Kazincbarcikán a Herbolya-telepen a város peremén, majd 2008-ban a városközpontba költözött egy bezárt iskola épületébe. Az intézmény meghatározása alapján az iskola alapvető küldetése az *„esélyteremtést minden fiatal számára”*. Az iskola pedagógiájának alapja (a Don Bosco-módszer), amely állandó segítő jelenlétet, odafordulást, szeretetet és preventív módszereket jelent, amely módszerek *„jelentősen hozzájárulnak a már lemorzsolódott, hátrányos helyzetű fiatalok iskolapadba ültetéséhez, valamint azon kompetenciák elsajátításához, amelyek az érettségi vizsga megszerzéséhez szükségesek”*. Feladatuknak tekintik a roma fiatalok befogadását, megszólítását az együttélés modellértékű helyzetének megteremtését.¹ A Don Bosco Szakiskola diákjainak túlnyomó többsége roma származású fiatal, akiknek jelentős része a környező településekről jár az intézménybe.

Nehézségek

Az intézménybe járó fiatalok számos nehézséggel érkeznek a szakiskolába, amelyek három fő csoportra oszthatóak: (1) szocializációs, (2) személyes, (3) tanulási nehézségek. A konkrét nehézségek a következők: nyelvi hátrányok, szegényes szókinccs, elmaradt szocializáció, szociális kirekesztettség, ingerszegény környezet, szabály- és normakövetési problémák, önértékelési zavarok, külső és családi motiváció hiánya, szülői minta hiányosságai, negatív csoportnyomás, szülők iskolához való réteg-specifikus viszonya, indokolatlan hiányzások, tantárgyi lemaradás, kompetenciahiány, alkohol- és drogfogyasztás. Az eredményes oktatás szempontjából alapvető, hogy a roma fiatalokat tanító pedagógusok tisztában legyen a roma életvitel sajátosságaival, a rájuk jellemző legfontosabb problémák természetével, valamint azzal, hogy hogyan lehet motiválni, kezelni ezt a hátrányos helyzetű réteget.

A helyi tapasztalatok arra is rámutatnak, hogy a bizalom kialakítása a roma közösségek és az oktatási intézmény között alapvető fontosságú az eredményesség érdekében. Az oktatásban problémát jelent rendszerszinten a szakiskolai pedagógusok számára, hogy az általános iskolából szakképzésbe kerülő hátrányos helyzetű fiatalok a korábban említett kompetenciahiányok következtében nem értik a középiskolai tankönyveket, sok esetben funkcionális analfabéták. Ez a probléma visszavezethető az általános iskolák pedagógiai hiányosságaira. Példaként említésre került egy olyan fiatal, aki egész órán *„rajzolgatott”* a feladatok teljesítése helyett, majd kiderült, hogy ezt azért tette, mivel általános iskolában a pedagógus elnézte neki, hogy nem figyel, mivel *„addig is csendben van”*. Az általános iskolában oktató pedagógusok hozzáállása a felzárkóztatás és a nehezen kezelhető gyermekek kérdéséhez tehát alapvető sikertényező az eredményes felzárkóztatásban. Sok esetben azt tapasztalja a felzárkóztatásra specializálódott iskola, hogy a pályakezdő pedagógusok nem rendelkeznek azokkal a pedagógiai ismeretekkel, amelyek alkalmasak ekkora arányú hátrányos helyzetű diák kezelésére.

Helyi szinten komoly problémát jelent, hogy az egyes felzárkóztatási programok nincsenek összehangolva egymással.² További kihívást jelent a fejlesztő pedagógusok alacsony létszáma, a tapasztalatok alapján nagy szükség lenne ekkora arányú hátrányos helyzetű tanulói réteg esetében több ilyen típusú munkaerőre.

---

¹ Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Középiskola és Kollégium (é.n.): Felzárkóztatás a Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Középiskola és Kollégiumban. <http://www.don-bosco.sulinet.hu/jogyakorlatok/> [2017. 07. 25.]

² Ahogy arra korábbi tanulmányainkban is rámutattunk, komoly kihívást jelentett 2017 márciusáig, hogy 16 éves kortól beléphettek a fiatalok a közmunkaprogramokban, amely lehetőség hatására sokan szakították meg tanulmányaikat.

A finanszírozás területén kihívást jelent, hogy Kazincbarcika nem számít hátrányos helyzetű településnek, ezért nem jár többletfinanszírozás a szakiskolának, annak ellenére, hogy tanulóinak több mint 80 százaléka hátrányos helyzetű, akik a környező településekről járnak az intézménybe. A csökkenő gyerekszám következtében a szakképző intézmények többletkapacitásokkal rendelkeznek, így komoly „harc” zajlik a gyermekekért. Ennek hatására azonban nincsenek ösztönözve a bennmaradásra a fiatalok, ugyanis elbocsátás vagy kimaradás esetén felveszik őket egy másik intézménybe, ugyanis az többletfinanszírozást jelent (norma alapján) az adott intézménynek.

Jó-gyakorlatok

A Don Bosco Iskola felzárkóztatási jó-gyakorlatai tanórán belüli és tanórán kívüli tevékenységekre bonthatóak, amely tevékenységek komplex rendszert alkotnak.

A hátrányos helyzetű diákok oktatása a hagyományos pedagógiai és tanítási módszertanoktól eltérő módszertanok használatát követeli meg a pedagógusok részéről. A szakiskolában kiemelt figyelmet fordítanak a személyes kapcsolatok kialakítására, a diákokkal szemben használt beszédmódra, a testi és lelki kapcsolatra. A szünetekben a tanárok ugyanúgy odafigyelnek a diákokra és kezelik az egymás között kialakult feszültségeket, mint tanórán. A pedagógia középpontjában áll a megelőzés: a hátrányos helyzetű fiatalok esetén lényeges az egyes kérések, szabályok többszöri türelmes elismertlése. Az eredmények javítása érdekében vizsgarendszert alakított ki az iskola, amelynek keretében év elején felméri a tanulók tudását, majd félévkor és évvégén vizsga keretében kéri számon tudásukat. A tapasztalatok alapján a diákok tanulnak az előre bejelentett nagyobb horderejű vizsgákra.

Az egyes tantárgyak keretében alkalmazott projektmódszer a diákok motivációjának fenntartására irányul. Az egyes tanórákat egy-egy projekt keretében összevonva tartják meg a diákok számára. Jó példa erre egy városi terepasztal elkészítésére irányuló projekt, amely során a diákokat a városba és a környező erdőkbe viszik a pedagógusok, ahol egyszerre foglalkoznak biológiával (erdő élővilága), magyar irodalommal (múzeumok, irodalmi személyek szobrai), és földrajzzal.

A Komplex Instrukciós Módszer (KIP) jelentős szerepet játszik az iskola életében, azonban kevésbé eredményes a módszertan, ha a diákok általános iskolában nem találkoztak vele. További nehézséget okoz a szakiskolában a módszertan beillesztése a kerettantervbe. A KIP-es órák keretében azonban a tapasztalatok alapján:

- *Az osztályon belüli hierarchikus problémák felismerhetőbbek és ezáltal kezelhetőbbé válnak.*
- *A heterogén összetételű osztályokban a speciális instrukciós eljárás alkalmazásán keresztül mód nyílik a tanulókat felkészíteni az együttműködési normákra.*
- *Sokféle, eltérő képességet megmozgató tananyag alkalmazásával a felszín alatt megbújó képességek előhívhatóak.*
- *Sok esetben egy-egy tehetség is felfedezhető, amelyre hagyományos tanórán nem lett volna lehetőség.*

Az iskolaidő után szervezett oratóriumon átlagban 20, esetenként 60-80 gyermek vesz részt. Az oratóriumok szabadidő-pedagógiai tevékenységet jelentenek, amelynek keretében a gyermekek sportolási, kézműves, közösségi lehetőségekhez jutnak. Heti rendszerességgel (szerdán és vasárnap) szervez az iskola oratóriumot. „A fejlesztő, jól szervezett tevékenységeket a fiatalok játékként élik meg.

A játék pedig, Don Bosco szerint, nem csak kikapcsolódási alkalom, hanem a nevelés egyik legfontosabb eszköze. Az udvar a pedagógiai folyamat kitüntetett terepe.”

A családlátogatások a diákok megtartását és a hiányzások csökkentését, valamint a szülő-iskola bizalmi kapcsolatának erősítését szolgálják. Ezek során lényeges, hogy a gyermek legyen otthon és szüleivel közösen sikerüljön nehézségeire, problémáira rávilágítani. A családlátogatásokhoz kapcsolódnak a kihelyezett szülői értekezletek, amely azt jelenti, hogy a szülői értekezleteket nem a kazincbarcikai iskolaépületben, hanem azon települések általános iskoláiban tartják, ahonnan a diákok származnak, ugyanis így több szülő vesz részt a beszélgetéseken (sokan ugyanis nem hajlandóak vagy érdektelenek beutazni a városba a részvétel érdekében).

A tanulók motivációjának fenntartása érdekében mentorhálózat működik az iskolában, amely egyszerre jelenti a tanár-diák mentorálást, valamint az osztályfőnöknek az osztályába járó diákok mentorálását. Az előbbi esetében a diákok „írásbeli megállapodást” kötnek egy tanárral, akit ők választanak mentoruknak az együttműködés céljából, és akivel ezt követően heti rendszerességgel dolgoznak együtt a hiányosságok ledolgozásán, vagy a szakmai versenyekre való felkészülés (tehetséggondozás) jegyében.

Az iskola által működtetett kollégium átlagosan 15-25 nagyon rossz helyzetben élő fiatalnak ad otthont, ahol minden délután 2 óra egyéni vagy csoportos foglalkozást biztosítanak a fiatalok számára.

Az interjúk során a következő kulcstényezőket azonosítottuk a hátrányos helyzetű cigány tanulók felzárkóztatásában:

- családi életre való nevelés (felvilágosítás a roma telepeken);
- pedagógusok felkészültségének és hozzáállásának javítása;
- mentorhálózat kialakítása (5-10 családonként 1 mentor);
- szemléletformálás (a család motiválása arra, hogy ösztönözze a gyermekét a tanulásra);
- fejlesztő pedagógusok számának növelése;
- általános gazdasági helyzet javítása (a szegénység megszüntetése).

1. táblázat: A kazincbarcikai Don Bosco Szakiskola felzárkóztató gyakorlatai

Felzárkóztatási igénylő területek	Megállapítások kezelését szolgáló iskolai gyakorlatok
HH és HHH diákok iskolai, közösségi élete	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szociális hátránykompenzáló, kulturális és szabadidős tevékenységek ▪ Befogadó, elfogadó szemlélet
Roma diákok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Családdal való rendszeres kapcsolattartás ▪ Szülők bevonása, aktív részvételének ösztönzése közösségi programokba ▪ Sikerélmény nyújtása ▪ Mentorálás
Család és gyermek kapcsolati problémái	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Családdal való rendszeres kapcsolattartás ▪ Család, szülők bevonása közösségi programokba ▪ Együttműködő partnerek bevonása

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mentorálás
Rossz szociális háttér, otthoni tanulás feltételei nem biztosítottak	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tanulóbarát környezet megteremtése ▪ Szociális hátránykompenzáló, kulturális és szabadidős tevékenységek ▪ Befogadó szemlélet ▪ Szaktárgyi többlettevékenység, differenciáló oktatás
Családi nevelés hiányosságai, torz szabály- és normarendszer negatív életminták	<ul style="list-style-type: none"> ▪ személyes gondoskodás ▪ Logikai- és táblajátékok ▪ Család, szülők bevonása programokba ▪ Szociális hátránykompenzáló, szabadidős tevékenységek
Hiányzások, lemorzsolódások	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Személyes gondoskodás ▪ Közösségépítést segítő programok ▪ Sikerélmény nyújtása, motiválás
Hozott, előzetes tudás hiányosságai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alapkészség-fejlesztés a logikai- és táblajátékokkal ▪ Differenciáló, személyre szabott pedagógiai módszerek ▪ Szaktárgyi többlettevékenység
Tanulmányi eredmények javítása	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alapkészség-fejlesztés a logikai- és táblajátékokkal ▪ Differenciáló, személyre szabott pedagógiai módszerek ▪ Családdal való kapcsolattartás
Kialakulatlan jövőkép, céltalanság	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sikerélmény nyújtása ▪ Önbizalom erősítése ▪ Pályaorientációs programok
Felsőoktatási tanulmányokra felkészítés, képességkibontakoztatás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alapkészség-fejlesztés a logikai- és táblajátékokkal ▪ Differenciáló pedagógiai módszerek ▪ Egyéni fejlesztési tervek ▪ Motiválás ▪ Szaktárgyi többlettevékenység ▪ Közösség- és kapcsolatépítő tevékenységek ▪ Felsőoktatási nyílt napokon való részvétel
Felkészítés a társadalmi szerepekre, munkaerőpiaci elvárásokra	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pályaorientációs programok ▪ Intézményen kívüli szereplők bevonása

<p>Hatékonytágot és sikerességet megalapozó humánérőforrás erősítése</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Módszertani továbbképzések ▪ Szupervízió ▪ Esetmegbeszélések, hospitálások ▪ Workshopok, együttműködések
<p>Hasznos szabadidő eltöltés</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kulturális és szabadidős tevékenységek ▪ Közösség- és kapcsolatépítő tevékenységek ▪ Látókör, érdeklődés kitágítása

Forrás: Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Középiskola és Kollégium (é.n.): Felzárkóztatás a Don Bosco Általános Iskola, Szakiskola, Középiskola és Kollégiumban. <http://www.don-bosco.sulinet.hu/jogyakorlatok/> [2017. 07. 25.]